

УДК 69 (477) (094.9) (045)

ТАРАСЮК В.Г.

Канд. технічних наук, заступник директора з наукової та нормативно-методичної роботи, ДП «Державний науково-дослідний інститут будівельних конструкцій», м. Київ, Україна, e-mail: v.tarasyuk@ndibk.gov.ua, тел.: + 38 (050) 387-97-12, ORCID: 0000-0002-3844-1376

БЕЛОКОНЬ О.Л.

Канд. технічних наук, зав. відділу, ДП «Державний науково-дослідний інститут будівельних конструкцій», м. Київ, Україна, e-mail: belokon@ndibk.gov.ua, тел.: + 38 (050) 415-36-19, ORCID: 0000-0002-4722-9350

КАРАВАНОВА А.М.

Інженер II категорії, ДП «Державний науково-дослідний інститут будівельних конструкцій», м. Київ, Україна, e-mail: a.shevchenko@ndibk.gov.ua, тел.: + 38 (063) 582-34-05, ORCID: 0000-0002-9023-8447

ЯНУШЕК Н.Є.

Інженер II категорії, ДП «Державний науково-дослідний інститут будівельних конструкцій», м. Київ, Україна, e-mail: n.yanushek@ndibk.gov.ua, тел.: + 38 (097) 349-69-26, ORCID: 0000-0002-0464-823X

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НОРМАТИВНОЇ БАЗИ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

АНОТАЦІЯ

Наведено стан та проблеми розвитку нормативної бази будівельної галузі України.

Висвітлено проблеми розвитку нормативної бази будівельної галузі України, що насамперед пов'язані із необхідністю перегляду будівельних норм та нормативних документів, формуванням та удосконаленням нормативної бази будівельної галузі України, інтегрованої у міжнародно-правовий простір технічного регулювання в будівництві.

Представлено результати аналізу щодо впровадження національних стандартів, гармонізованих з відповідними частинами Єврокодів, прийняття міжнародних та регіональних стандартів, посилення на які містяться у відповідних частинах Єврокодів, прийняття відповідних нових європейських змін та поправок до національних стандартів, гармонізованих із відповідними частинами Єврокодів, прийняття гармонізованих європейських стандартів.

Стан та наявні проблеми розвитку нормативної бази будівельної галузі України проаналізовано з метою її інтегрування у міжнародно-правовий простір технічного регулювання в будівництві.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: нормативна база, розвиток, нормування та стандартизація, будівельні норми, національні стандарти України, міжнародні та регіональні стандарти, Єврокоди.

TARASYUK V.H. PhD, Dep. Dir. on Scientific and Normative and Methodological Work, State Enterprise

«State Scientific Research Institute of Building Constructions», Kyiv, Ukraine, e-mail: v.tarasyuk@ndibk.gov.ua, тел.: + 38 (050) 387-97-12, ORCID: 0000-0002-3844-1376

BELOKON O.L. PhD, Head of Department, State Enterprise «State Scientific Research Institute of Building Constructions», Kyiv, Ukraine, e-mail: belokon@ndibk.gov.ua, тел.: + 38 (050) 415-36-19, ORCID: 0000-0002-4722-9350

KARAVANOVA A.M. Second Category Engineer, State Enterprise «State Scientific Research Institute of Building Constructions», Kyiv, Ukraine, e-mail: a.shevchenko@ndibk.gov.ua, тел.: + 38 (063) 582-34-05, ORCID: 0000-0002-9023-8447

YANUSHEK N.Ye. Second Category Engineer, State Enterprise «State Scientific Research Institute of Building Constructions», Kyiv, Ukraine, e-mail: n.yanushek@ndibk.gov.ua, тел.: + 38 (097) 349-69-26, ORCID: 0000-0002-0464-823X

THE STATE AND PROBLEMS OF THE NORMATIVE BASE DEVELOPMENT FOR THE CONSTRUCTION INDUSTRY OF UKRAINE

ABSTRACT

The state and problems of the normative legal base development for the building industry of Ukraine are discussed.

The problems of the regulatory framework development for the building industry of Ukraine are covered. These problems are related, first of all, to the necessary revision of construction standards and normative documents, as well as to the formation and improvement of the Ukrainian building industry regulatory framework integrated into the international legal environment of technical regulation in construction.

The results of analyzing the implementation of national standards harmonized with the relevant parts of Eurocodes, the adoption of international and regional standards, which are referenced to in the relevant parts of the Eurocodes, the introduction of relevant latest European updates and amendments to national standards harmonized with the relevant parts of Eurocodes and the taking over of harmonized European standards are presented.

The state and existing problems of the development of the Ukrainian building industry normative base have been analyzed in order to integrate it into the international legal framework of technical regulation in construction.

KEY WORDS: normative base, development, normalization and standardization, construction standards, national standards of Ukraine, international and regional standards, Eurocodes.

ВСТУП ТА ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сьогодні стан та проблеми розвитку нормативної бази будівельної галузі України обумовлюють необхідність її удосконалення.

Проблеми розвитку нормативної бази будівельної галузі України насамперед пов'язані із необхідністю перегляду будівельних норм та нормативних документів, у тому числі нормативних документів, гармонізованих із міжнародними та регіональними стандартами, що необхідно перевіряти принаймні один раз на п'ять років із дати набуття їх чинності або останньої перевірки, якщо не виникне потреби перевірити їх раніше.

Формування та удосконалення нормативної бази будівельної галузі України, інтегрованої у міжнародно-правовий простір технічного регулювання в будівництві, є одним із основних напрямів її розвитку, шляхом впровадження національних стандартів, гармонізованих з відповідними частинами Єврокодів, прийняття міжнародних та регіональних стандартів, посилення на які містяться у відповідних частинах Єврокодів, прийняття відповідних нових європейських змін та попра-

вок до національних стандартів, гармонізованих із відповідними частинами Єврокодів, прийняття гармонізованих європейських стандартів, що підпадають під дію Регламенту (ЄС) № 305/2011 Європейського Парламенту та Ради.

Наявні проблеми розвитку нормативної бази будівельної галузі України стосуються чинного в Україні механізму розроблення національних стандартів, прийняття відповідних міжнародних та регіональних стандартів та фінансування робіт із стандартизації будівельної галузі України.

Також однією із проблем розвитку нормативної бази будівельної галузі України є необхідність її впорядкування та встановлення пріоритетності прийняття в Україні міжнародних і регіональних стандартів як національних.

МЕТА СТАТТІ

Проаналізувати стан та наявні проблеми розвитку нормативної бази будівельної галузі України з метою її інтегрування у міжнародно-правовий простір технічного регулювання в будівництві.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Формування та розвиток нормативної бази будівельної галузі України повинно, в значній мірі, ґрунтуватися на досягненнях міжнародних і регіональних організацій та об'єднань у сфері нормування та стандартизації з урахуванням накопиченого національного досвіду.

До основних завдань нормування та стандартизації будівельної галузі України відносять:

- встановлення на основі досягнень науки і техніки вимог до проектування, будівництва та експлуатації будівельних об'єктів;
- забезпечення надійності та безпеки будівель та споруд;
- підвищення якості та скорочення термінів будівництва;
- застосування раціональних проектних рішень;
- економне використання людських та матеріальних ресурсів;
- підвищення рівня індустріалізації та продуктивності праці у будівництві;
- охорона навколишнього середовища;
- раціональне використання природних ресурсів.

Будівельні норми та нормативні документи у сукупності з процедурами оцінки відповідності та підтвердження придатності складають сферу технічного регулювання будівельної галузі України і є взаємопов'язаним комплексом документів, спрямованим на забезпечення надійності та безпеки будівельних об'єктів та життєвого середовища.

На рівні підзаконних актів у будівельній галузі України діє ряд постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України, зокрема:

- постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2010 р. № 197 «Про затвердження переліку центральних органів виконавчої

влади, до повноважень яких належить питання нормування у будівництві»;

- постанова Кабінету Міністрів України від 23 червня 2010 р. № 483 «Про затвердження Положення про центральний фонд будівельних норм та Типового положення про фонд галузевих будівельних норм»;
- постанова Кабінету Міністрів України від 30 червня 2010 р. № 543 «Про затвердження Порядку розроблення, погодження, затвердження, внесення змін до будівельних норм та визнання їх такими, що втратили чинність»;
- постанова Кабінету Міністрів України від 14 липня 2010 р. № 589 «Про затвердження Положення про базову організацію з науково-технічної діяльності у будівництві»;
- постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2011 р. № 547 «Про затвердження Порядку застосування будівельних норм, розроблених на основі національних технологічних традицій, та будівельних норм, гармонізованих з нормативними документами Європейського Союзу»;
- розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 травня 2010 р. № 1070-р «Про затвердження плану першочергових заходів щодо реформування системи технічного регулювання»;
- постанова Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2006 р. № 1764 «Про затвердження Технічного регламенту будівельних виробів, будівель і споруд»;
- постанова Кабінету Міністрів України від 1 березня 2006 р. № 240 «Про затвердження Правил підтвердження придатності нових будівельних виробів для застосування».

На виконання положень Закону України «Про стандартизацію» прийнято ряд відповідних нормативних та методичних документів, зокрема:

- ДСТУ 1.1:2015 (ISO/IEC Guide 2:2004, MOD) Національна стандартизація. Стандартизація та суміжні види діяльності. Словник термінів [1];
- ДСТУ 1.2:2015 Національна стандартизація. Правила проведення робіт з національної стандартизації [2];
- ДСТУ 1.5:2015 Національна стандартизація. Правила розроблення, викладання та оформлення національних нормативних документів [3];
- ДСТУ 1.7:2015 (ISO/IEC Guide 21-1:2005, NEQ);
- ISO/IEC Guide 21-2:2005, NEQ) Національна стандартизація. Правила та методи прийняття міжнародних і регіональних нормативних документів [4];
- ДСТУ 1.8:2015 Національна стандартизація. Правила розроблення програми робіт з національної стандартизації [5];
- ДСТУ 1.14:2015 Національна стандартизація. Процедури створення, діяльності та припинення діяльності технічних комітетів стандартизації [6];
- СОУ КЗПС 74.9-02568182-003:2016 Технічні умови України. Настанови щодо типової побу-

дови, викладення, оформлення, позначення, прийняття та надання чинності [7];

- Методичний посібник «Розроблення, викладання та оформлення технічних умов», 2016 рік [8].

З метою імплементації Регламенту (ЄС) № 305/2011 Європейського Парламенту та Ради, яким встановлено гармонізовані умови для розміщення на ринку будівельних виробів та скасовано Директиву Ради 89/106/ЄЕС, та на виконання статті 56 і пункту 2.23 Додатка III до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та пункту 10 Плану заходів щодо реалізації Стратегії розвитку системи технічного регулювання на період до 2020 року, та з урахуванням положень Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» розроблено проект Закону України «Про основні вимоги до споруд, а також умови розміщення на ринку будівельних виробів».

Задля приведення нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України у відповідність до чинного законодавства, внесено зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 23 травня 2011 р. № 547 «Про затвердження Порядку застосування будівельних норм, розроблених на основі національних технологічних традицій, та будівельних норм, гармонізованих з нормативними документами Європейського Союзу». Внесеною зміною удосконалено механізм одночасної дії будівельних норм, розроблених на основі національних технологічних традицій, та будівельних норм, гармонізованих із нормативними документами ЄС на всі об'єкти будівництва, незалежно від класу наслідків (відповідальності).

Так, проектування здійснюється для конструкцій будівель і споруд будівництва (нового будівництва та реконструкції) (далі - проектування об'єктів), які за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів із незначними (CC1), середніми (CC2) та значними (CC3) наслідками.

Для проектування об'єктів замовник разом із проектувальником може застосовувати будівельні норми, розроблені на основі національних технологічних традицій, або будівельні норми, гармонізовані з нормативними документами ЄС, що обумовлюється в завданні на проектування.

У той же час, у проектній документації на один об'єкт не можна одночасно застосовувати будівельні норми, розроблені на основі національних технологічних традицій, та будівельні норми, гармонізовані з нормативними документами ЄС.

Протягом останніх років проводиться робота щодо перегляду будівельних норм та нормативних документів, у тому числі нормативних документів, гармонізованих із міжнародними та регіональними стандартами. Загальна кількість чинних будівельних норм, нормативних документів, у тому числі нормативних документів, гармонізованих із міжнародними та регіональними стандартами, становить 2156.

Стан нормативної бази будівельної галузі України наведено на рис. 1.

З метою актуалізації нормативної бази будівельної галузі України було проведено аналіз щодо необхідності перегляду будівельних норм та нормативних документів, що необхідно перевіряти принаймні один раз на п'ять років з дати набуття їх чинності або останньої перевірки, якщо не виникне потреби перевірити їх раніше. За результатами аналізу встановлено 1709 чинних будівельних норм, нормативних документів, у тому числі нормативних документів, гармонізованих із міжнародними та регіональними стандартами, та інших документів (затверджених і прийнятих до 2013 року включно), що потребують перегляду. Чинні будівельні норми, нормативні документи, в тому числі нормативні документи, гармонізовані з міжнародними та регіональними стандартами, та інші документи, що потребують перегляду, наведено на рис. 2.

На сьогодні проводиться важлива робота, пов'язана із формуванням та удосконаленням нормативної бази будівельної галузі України, інтегрованої у міжнародно-правовий простір технічного регулювання в будівництві.

Так, встановлено кількість європейських стандартів, відібраних за кодами УКНД за класами 91 «Будівельні матеріали та будівництво» і 93 «Цивільне будівництво». В загальному переліку кількість європейських стандартів становить 2 857, з них 748 прийнятих європейських стандартів як національні. В ході проведення аналізу встановлено 373 національні стандарти, гармонізовані із європейськими стандартами (прийнятих до 2013 року включно), що потребують перегляду. У зв'язку із прийняттям в ЄС нових редакцій європейських стандартів та змін (поправок) до них було встановлено 214 національних стандартів, гармонізованих з європейськими стандартами, що також потребують перегляду.

Одним із основних напрямів розвитку нормативної бази будівельної галузі України є впровадження національних стандартів, гармонізованих з відповідними частинами Єврокодів.

В Україні проводиться відповідна робота з впровадження та актуалізації національних стандартів, гармонізованих з відповідними частинами Єврокодів.

Насамперед, це розроблення посібників для проектування за Єврокодами. В Україні вже розпочата робота в цьому напрямі. Так, ТК 304 «Захист будівель і споруд», функції секретаріату якого виконує Державне підприємство «Державний науково-дослідний інститут будівельних конструкцій», видано два посібники «Проектування сейсмостійких конструкцій відповідно до Єврокоду 8. Практичний посібник. Частина 1» та «Розрахунок залізобетонних конструкцій на вогнестійкість відповідно до Єврокоду 2. Практичний посібник».

Продовжується робота щодо актуалізації нормативної бази будівельної галузі України в

частині прийняття міжнародних та регіональних стандартів, посилання на які містяться у відповідних частинах Єврокодів. На сьогодні кількість міжнародних та регіональних стандартів, посилання на які містяться у відповідних частинах Єврокодів, становить 468, із них 228 прийняті як національні стандарти України.

В ході проведення аналізу встановлено 135 національних стандартів, гармонізованих із міжнародними та регіональними стандартами (прийнятих до 2013 року включно), що потребують перегляду. У зв'язку із прийняттям в ЄС нових редакцій міжнародних та регіональних стандартів і змін (поправок) до них було встановлено 85 національних

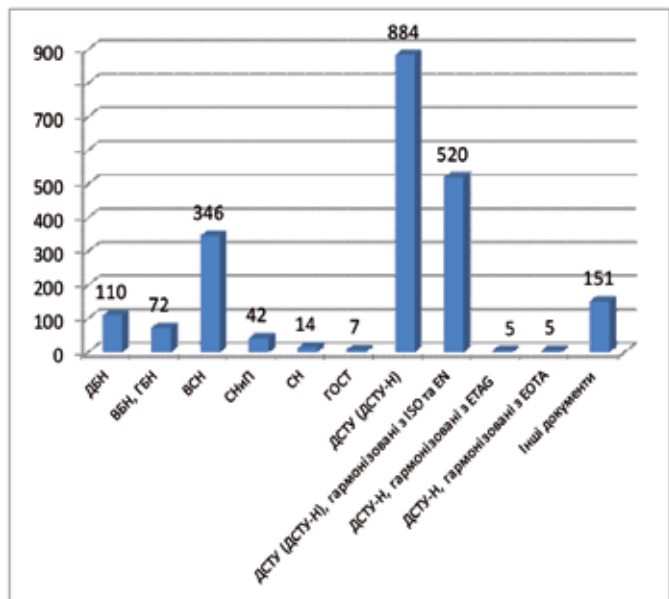

Рис. 1. Кількісний склад будівельних норм та нормативних документів

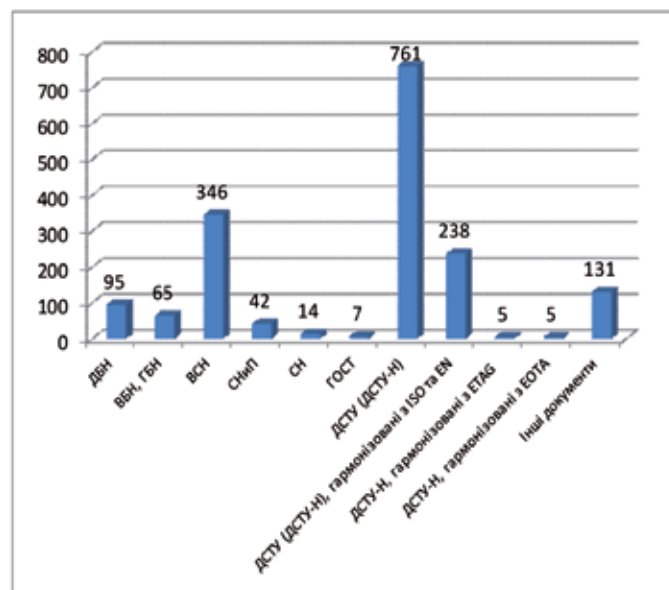

Рис. 2. Кількісний склад чинних будівельних норм та нормативних документів, що потребують перегляду (затверджені та прийняті до 2013 року включно)

стандартів, гармонізованих із міжнародними та регіональними стандартами, що також потребують перегляду.

Проводиться робота щодо необхідності прийняття відповідних нових європейських змін та поправок до національних стандартів, гармонізованих із відповідними частинами Єврокодів. Так, встановлено 20 національних стандартів, гармонізованих із відповідними частинами Єврокодів, що потребують перегляду, з метою перевидання одного національного стандарту, гармонізованого з відповідною частиною Єврокоду, та внесення 15 нових європейських змін і 6 поправок.

З метою інтегрування нормативної бази будівельної галузі України у міжнародно-правовий простір технічного регулювання в будівництві також продовжується робота щодо прийняття гармонізованих європейських стандартів, що підпадають під дію Регламенту (ЄС) № 305/2011 Європейського Парламенту та Ради, як національних стандартів України. В ході аналізу встановлено 444 гармонізованих європейських стандартів, з них 152 прийнятих як національні стандарти. У зв'язку із прийняттям в ЄС нових редакцій гармонізованих європейських стандартів було встановлено 25 прийнятих гармонізованих європейських стандартів як національні стандарти, що потребують перегляду.

Таким чином, у будівельній галузі України проводиться значна робота щодо створення та удосконалення нормативної бази, що поступово інтегрується у міжнародно-правовий простір технічного регулювання в будівництві. Але разом з тим існує безліч питань, пов'язаних з її розвитком, і вирішенням накопичених проблем.

Насамперед, це стосується чинного на сьогодні в Україні механізму розроблення національних стандартів та прийняття відповідних міжнародних та регіональних стандартів.

Відповідно до Закону України «Про стандартизацію» відбулися суттєві зміни в сфері стандартизації.

На початку липня 2016 року Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України зупинило діяльність в сфері національної стандартизації за класами 91 «Будівельні матеріали та будівництво» і 93 «Цивільне будівництво».

Надалі повноваження щодо організації та координації діяльності щодо розроблення, прийняття, перевірки, перегляду, скасування та відновлення дії національних стандартів, кодексів усталеної практики та змін до них за класами 91 «Будівельні матеріали та будівництво» і 93 «Цивільне будівництво» здійснює новостворений Національний орган стандартизації, функції якого виконує Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» Міністерства

економічного розвитку та торгівлі України.

Протягом останніх років за рахунок бюджетного фінансування Міністерства економічного розвитку та торгівлі України виконання робіт із національної стандартизації здійснюється відповідно до встановлених пріоритетів, зокрема шляхом впровадження в національне законодавство відповідних європейських директив щодо безпеки машин, електромагнітної сумісності та низьковольтного електричного обладнання. І такий підхід до розвитку нормативної бази може призвести до гальмування розвитку нормативної бази будівельної галузі України за класами 91 «Будівельні матеріали та будівництво» і 93 «Цивільне будівництво».

Відповідно до Закону України «Про стандартизацію» замовниками послуг із виконання робіт з національної стандартизації за рахунок коштів Державного бюджету України є центральні органи виконавчої влади, а єдиним надавачем таких послуг - Національний орган стандартизації.

Але, на жаль, на сьогодні, фінансування робіт із стандартизації будівельної галузі України не забезпечується ні Міністерством економічного розвитку та торгівлі України як центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері стандартизації, ні Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України як центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики будівельної галузі України.

Тому питання, що пов'язані із фінансуванням робіт із стандартизації будівельної галузі України, перш за все, має бути врегульовано на рівні держави.

Як показує досвід, єдиними замовниками робіт із стандартизації будівельної галузі України, на сьогодні є суб'єкти господарювання (виробники продукції), такі як Асоціація виробників цементу України, Асоціація «Український центр сталевих будівництва», Асоціація «Виробники пінопласту» України, Інтернешнл Рісорсес Груп, ТОВ «Сен-Гобен Будівельна Продукція Україна», ТОВ «Завод «ТехноНИКОЛЬ», ЗАТ «Парок Литва», ТОВ з іноземними інвестиціями «Роквул Україна», Українська асоціація «Виробники систем зовнішньої фасадної теплоізоляції», ТОВ «Века Україна», ТОВ «Міропласт». Тісна співпраця з цими організаціями шляхом розроблення на їх замовлення національних нормативних документів свідчить про те, що і у нас на Україні виробники продукції переходять на Європейські методи створення нормативних документів.

ВИСНОВКИ

Таким чином, стан та розвиток нормативної бази будівельної галузі України напряму залежить від збалансованого застосування принципу щодо відкритості та прозорості процедур розроблення, затвердження і прийняття будівельних

норм та нормативних документів, у тому числі нормативних документів, гармонізованих із міжнародними та регіональними стандартами, з урахуванням інтересів усіх заінтересованих сторін, що в свою чергу сприятиме забезпеченню відповідним чином впорядкованості у сфері нормування та стандартизації будівельної галузі України та встановлення пріоритетності прийняття в Україні міжнародних і регіональних стандартів як національних.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Національна стандартизація. Стандартизація та суміжні види діяльності. Словник термінів: ДСТУ 1.1:2015 (ISO/IEC Guide 2:2004, MOD). - [Чинний від 2015-12-20]. - Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2015. - VI, 47 с. - (Нац. стандарт України).
2. Національна стандартизація. Правила проведення робіт з національної стандартизації: ДСТУ 1.2:2015. - [Чинний від 2015-12-20]. - Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2015. - VI, 29 с. - (Нац. стандарт України).
3. Національна стандартизація. Правила розроблення, викладання та оформлення національних нормативних документів: ДСТУ 1.5:2015. - [Чинний від 2017-02-01]. - Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2015. - IV, 61 с. - (Нац. стандарт України).
4. Національна стандартизація. Правила та методи прийняття міжнародних і регіональних нормативних документів: ДСТУ 1.7:2015 (ISO/IEC Guide 21-1:2005, NEQ; ISO/IEC Guide 21-2:2005, NEQ). - [Чинний від 2015-12-20]. - Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2015. - IV, 30 с. - (Нац. стандарт України).
5. Національна стандартизація. Правила розроблення програми робіт з національної стандартизації: ДСТУ 1.8:2015. - [Чинний від 2016-04-01]. - Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2015. - III, 21 с. - (Нац. стандарт України).
6. Національна стандартизація. Процедури створення, діяльності та припинення діяльності технічних комітетів стандартизації: ДСТУ 1.14:2015. - [Чинний від 2016-04-01]. - Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. - IV, 42 с. - (Нац. стандарт України).
7. Технічні умови України. Настанови щодо типової побудови, викладання, оформлення, позначення, прийняття та надання чинності: СОУ КЗПС 74.9-02568182-003:2016. - [Чинний від 2016-01-13]. - Київ: ДП «Укрметртестстандарт», 2016. - III, 47 с. - (Стандарт організації України).
8. Гречушкіна Т. Розроблення, викладання та оформлення технічних умов. Методичний посібник / Гречушкіна Т. - Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. - III, 22 с.

Стаття надійшла до редакції 24.04.2018 р.